

організоване так, аби спонукати дитину до виконання активних дій відповідно до її життєвого ритму, фізичних та психічних можливостей.

Список використаних джерел

1. Бурова А., Долинна О., Низковська О. Планування освітнього процесу в сучасному дошкільному закладі // Дошкільне виховання. - 2002. - № 11.
2. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні : наук. метод. посібн. / наук. ред. О.Л.Кононко. – К.: Ред. журн. «Дошкільне виховання». – 2003.
3. Крутій К.Л. Предметно-розвивальне середовище як чинник супроводу діяльності дітей // Дошкільна освіта.-2008.-№ 2(20).- С.9-20.

УДК 371.213.212.09

Микуліна А. К.,
старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти МДУ
Петях В. І.,
студентка групи ДО - 2 сп спеціальності «Дошкільна освіта», МДУ

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ МАРІЇ МОНТЕССОРІ В СУЧАСНИХ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Кожній дитині від природи дано бути розумною і успішною людиною. Завдання дорослих – просто допомогти малюкові розкрити свій потенціал, навчити його самостійно осягати світ. Для цього дуже важливо створити середовище, в якому дитина зможе і захоче проявити свої індивідуальні здібності, буде розвиватися і навчатися у власному ритмі. Таку можливість надає нам педагогіка Марії Монтессорі.

Педагогічні ідеї психіатра і психолога, досвідченого дитячого лікаря і філософа, невтомного вченого-дослідника і палкого подвижника нових гуманістичних ідей Марії Монтессорі (1870-1952 «завоювали весь світ» у світовому педагогічному досвіді. Не було і не має такого органічного поєднання різних знань, як у розробленій нею педагогічній технології. Загалом педагогічна система М. Монтессорі висуває теорію вільного виховання й сенсуалізму (напряму у теорії пізнання, який визнає відчуття єдиним джерелом знань) у педагогіці. Глибина реалізованих у цій технології теоретичних положень, досконалий методичний і дидактичний інструментарій дають змогу використовувати їх у різних педагогічних умовах.

Теоретичні засади Монтессорі-педагогіки реалізують у дитячих садках та школах Монтессорі. Функціонують вони в країнах Європи, Америки, Азії, Австралії. На початку ХХ сторіччя такі навчально-виховні заклади діяли в нашій країні, однак згодом у зв'язку з уніфікацією типів освітніх закладів, програм і методів роботи з дітьми, а також через різку критику теорії Монтессорі за її невідповідність комуністичній ідеології їх було заборонено. На початку 90-х років ХХ ст. вітчизняну Монтессорі-педагогіку відроджено. Нині

в окремих дошкільних закладах України принципи Монтессорі-педагогіки інтегруються з традиційними для вітчизняної педагогіки виховними та освітніми програмами.

Ось уже майже століття ім'я М. Монтессорі приковує до себе неослабну увагу громадськості, причому не тільки педагогічної. Їй присвячені десятки книг і сотні статей на більшості мов світу. Педагогікою Монтессорі захоплюються, в ній розчаровуються, її застосовують і відкидають, розбирають на дрібні складові і намагаються охопити її структуру в цілому. Але головне – це відсутність байдужості, вона не покривається архівним пилом, як це часто трапляється з багатьма ззовні абсолютно вірними педагогічними системами. Чарівна, як дитинство, педагогіка Монтессорі, увірвавшись в ХХ ст. продовжує власний шлях, залучаючи в свій шлейф все більшу кількість країн, вчителів, дітей. У результаті багаторічної напруженої творчої діяльності їй вдалося створити струнку систему, яка завдяки високому технологізму може бути перенесена до дошкільного, шкільного, сімейного виховання.

Використання ідей М. Монтессорі в сучасному світі різноманітне. На новому етапі розвитку українського суспільства гостро постало питання докорінного реформування освіти, передусім її гуманізації. У пошуку реальних альтернатив побудови освітнього процесу педагоги дедалі частіше почали звертатися до унікальної педагогічної системи Марії Монтессорі, яка ґрунтується на засадах дитиноцентризму, індивідуального навчання, свободи й самостійності малюків. Саме ці принципи були визначені як пріоритетні для оновлення системи освіти.

У сучасних закладах діють чотири різновікові групи, для яких змодельовано навчальні Монтессорі-середовища. У своїй діяльності вони спираються на сучасні освітні державні документи і філософію М. Монтессорі.

Освітні процеси будуються згідно з вимогами Базового компонента дошкільної освіти. Його інваріантні складові реалізуються передусім через Монтессорі-середовище, яке охоплює інтелектуальні та практичні курси: «Космічне виховання», «Навички практичного життя», «Сенсорика», «Математика», «Розвиток мовлення» [2, с. 7].

Робота планується з урахуванням освітньої програми М. Монтессорі та чинної державної програми «Дитина». Аналізуючи та порівнюючи інваріантні й варіативні складові, виявивши розбіжності, обирають відповідні напрями діяльності.

До речі, розбіжностей не так уже й багато. Стосуються вони, зокрема, організації ігрової діяльності. Водночас, бачення ролі гри в житті дитини у традиційній педагогіці і в системі М. Монтессорі багато в чому збігається. Монтессорі трактувала ігри дещо інакше, ніж їх трактує традиційна педагогіка. Вона вважала, що гра для дитини – не просто забава. Під час гри, на думку педагога, здійснюється робота над формуванням психіки дитини, її світогляду, інтелекту, досвіду, компетенцій та здатності толерантно співіснувати в соціумі. на це й звертається увага. Відповідно до вимог програми додали ще окремий ігровий куточок з матеріалами для самостійної художньої діяльності, та приміщення для фізичного розвантаження.

Перебуваючи у вільному освітньому просторі, маленькі «чомустики» отримують від дбайливих наставників те, чого вони потребують і чого вимагає на державному рівні сучасне суспільство.

Завдання освітніх ліній «Особистість дитини», «Дитина в соціумі» та «Дитина в природному довіллі» Базового компонента реалізується в контексті космічної об'єднавчої філософії Монтесорі, яка є дуже актуальна нині.

Улюблені заняття вихованців – досліди, експерименти, спостереження – організовуємо з урахуванням вікових можливостей малюків. Педагог презентує кожен експеримент або індивідуально, або для невеликої групи дітей.

Величезне значення в педагогіці Монтесорі надається руховій активності дітей, що пов'язано не лише з турботою про зміцнення їхнього здоров'я: педагог обґрунтовує існування прямого зв'язку між розвитком рухової активності й інтелекту. Дитина, вважала вона, не має постійно сидіти й усе робити за столом. Їй слід надавати можливість самостійно обирати місце для вправ – індивідуальний килимок, звичайний стіл, низенький столик для роботи на підлозі тощо.

Особливу увагу приділяється формуванню самостійності, незалежності дитини, що, зокрема, забезпечується курсом «Навички практичного життя». Саме він сприяє формуванню предметно-практичної компетенції дітей.

«Дитина набуває досвіду за допомогою вправ та рухів, вона координує власні рухи і запам'ятовує враження, фіксує емоції у власних контактах з довіллям», – стверджувала Марія Монтесорі.

У роботі з Монтесорі-матеріалами реалізуються завдання освітньої лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі».

Виховання та розвиток чуттів – базовий принцип системи Монтесорі. Сенсорне виховання має для дитини не тимчасове значення, воно – складова «загального гармонійного розвитку», підготовка до майбутньої інтелектуальної діяльності на підсвідомому рівні. М. Монтесорі вважала, що розвиток чуттів полягає не в оволодінні малюком знаннями про колір, форму та інші якості предметів, а у тому, щоб він навчився звертати увагу на свої відчуття.

М. Монтесорі називала людський розум математичним, а математичну свідомість – невід'ємною складовою будь-якої людини, і малюка зокрема. «Ніколи не кладіть у ваші думки те, що не побувало у ваших руках», – радила вона. Математичний блок побудовано так, щоб було видно зв'язок арифметики з геометрією, забезпечувався перехід від простого до складного, від конкретики до абстракції. Дитина може підходити до матеріалів у будь-який час, повторювати вправи скільки їй потрібно, доки не «відполірує» свій інтелектуальний «діамант» до бажаного блиску.

Неординарність математичних матеріалів дає змогу здобувати знання, набагато складніші за передбачені програмами для дошкільників. Більш того, до цього дитину ніхто не примушує. Не ставиться мета досягти чогось, що перевищує її можливості. Просто тут відкритий простір, і якщо в дитини є певна потреба, їй надається можливість цю потребу реалізувати. Весь практичний досвід поступово переробляється і трансформується в інтелект, а пізніше стає потужним фундаментом для подальшого абстрагування.

До реалізації завдань освітньої лінії «Мовлення дитини» у Монтессорі-закладах також особливий підхід: методика Монтессорі з розвитку мовлення дитини ґрунтується на фізіологічній основі створюється умови для спонтанного розвитку цієї важливої здатності дітей, а також допомагають їм опанувати різні види мовленнєвої діяльності: слухання, говоріння, письмо, читання, що відповідають сенситивним періодам їхнього розвитку.

Великого значення надається повсякденному спілкуванню, демонструючи вихованцям зразки правильного літературного мовлення. Ретельно добирають для цього дидактичні матеріали, які не просто збагачують словник малюків, а ще й насичують його термінами, образними висловлюваннями. Це особливий курс, адаптований до української мови.

Не всі освітні заклади працюють у класичному стилі. Представники посткласичного напрямку використовують педагогічні ідеї М. Монтессорі для реалізації власних ідей, доповнюючи дану систему іншими видами діяльності. Так, наприклад, у першій половині дня діти працюють за технологією М. Монтессорі, а друга половина присвячена музичним заняттям, конструюванню, образотворчому мистецтву, трудовому навчанню, різним виховним заходам. Крім класичних Монтессорі-матеріалів педагоги використовують інші дидактичні матеріали, створені власноручно, та різноманітні настільні ігри, такі як: сучасні мозаїки, пазли, інші, що сприяють розвитку дрібної моторики, координації зору та рухів. Така система розповсюджена як за кордоном, наприклад, у Німеччині, так і в Росії та Україні.

На сучасному етапі розвитку Монтессорі-педагогіки створюються нові матеріали в дусі Монтессорі: різноманітні сучасні ігри-головоломки, фігури-вкладки й інші, при розробці яких дотримуються принципів автодидактизму, естетичного оформлення, розвитку різноманітної діяльності. Педагогинноватори розробляють нові підходи до впровадження класичних Монтессорі-матеріалів.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. М. Педагогіка М. Монтессорі: виклики сучасності: монографія / І. М. Дичківська. - Рівне: Волинські обереги, 2016. - 384 с.
2. Дячківська І. М., Поніманська Т. І. М. Монтессорі: теорія і технологія./ І.М. Дячківська, Т. І. Поніманська. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2009.- 304с.С 22-24
3. Лисенко Н. В. Педагогіка Марії Монтессорі / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста // Педагогіка українського дошкілля: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., які навч. за спец. «Дошкільне виховання»: у 2 ч. / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста. - Київ: Вища шк., 2006. - Ч. 1. - С. 113-135
4. Михальчук Т. Філософські аспекти педагогічної системи Марії Монтессорі / Т. Михальчук // Вихователь-методист дошкільного закладу. - 2011. - № 8. - С. 10-14.
5. Смирнова Е. Марія Монтессорі: система дошкільного виховання / Е. Смирнова // Дошкільное воспитание. - 2007. - № 2. - С. 110-115.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>